

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до проєкту Постанови Верховної Ради України
«Про дострокове припинення повноважень Тимчасової слідчої комісії
Верховної Ради України з розслідування фактів можливої корупції в
правоохоронних органах, судах та органах судової влади»

1. Обґрунтування необхідності прийняття Постанови

Згідно з частиною третьою статті 89 Конституції України і статтею 1 Закону України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України" тимчасова слідча комісія Верховної Ради України – це колегіальний тимчасовий орган Верховної Ради України, що утворюється з числа народних депутатів України, завданням якого є здійснення парламентського контролю шляхом проведення розслідування з питань, що становлять суспільний інтерес. Організація і порядок діяльності тимчасових слідчих комісій визначаються Конституцією України, Регламентом Верховної Ради України, затвердженим Законом України "Про Регламент Верховної Ради України" та іншими законами України.

Тимчасові слідчі комісії діють на принципах верховенства права, законності, поваги та дотримання прав людини і громадянина, колегіальності, рівноправності членів комісії, вільного обговорення і вирішення питань, об'єктивності, неупередженості та обґрунтованості прийнятих рішень, висновків і пропозицій (стаття 2 Закону України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України").

Відповідно до частини третьої статті 89 Конституції України, статті 4 Закону України "Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України", статті 87 Регламенту Верховної Ради України Верховна Рада України утворила Тимчасову слідчу комісію Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень у правоохоронних органах, судах та органах судової влади (далі - Тимчасова слідча комісія) (Постанова Верховної Ради України від 19.06.2025 року №4511-IX).

Згідно з цією Постановою основними завданнями Тимчасової слідчої комісії було визначено:

1) збір, аналіз та перевірка інформації щодо можливих фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень у діяльності органів прокуратури, Національної поліції України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Національного антикорупційного бюро України, інших органів, які здійснюють правоохоронні функції, та судів усіх рівнів, крім питань здійснення правосуддя судом;

2) оцінка ефективності дій відповідних органів у розслідуванні корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, а також виявлення системних недоліків, що спричиняють безкарність або зловживання;

3) вивчення обставин впливу, координації дій зацікавлених осіб чи виникнення конфлікту інтересів у діяльності представників правоохоронних органів при розгляді

справ, пов'язаних з корупцією, бізнесом або політикою;

4) підготовка та подання Верховній Раді України пропозицій щодо змін до законодавства, спрямованих на посилення прозорості, відповідальності та незалежності правоохоронних органів, судів та органів судової влади.

Між тим, у ході діяльності Тимчасової слідчої комісії було відзначено низку суттєвих порушень законодавства.

Так, відповідно до частини другої статті 21 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» тимчасова слідча комісія при підготовці висновку щодо кожної встановленої обставини проводить голосування. Результати голосування із зазначенням кількості голосів, поданих «за», «проти», «утримався», наводяться у висновку тимчасової слідчої комісії. Проте у Звіті Тимчасової слідчої комісії не зазначено чи було проведено голосування при підготовці висновку щодо кожної встановленої обставини та відповідно кількість голосів членів Тимчасової слідчої комісії, поданих «за», «проти», «утримався».

Крім того, частиною першою статті 21 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України», частиною першою статті 88 Регламенту Верховної Ради України передбачено, що звіт тимчасової слідчої комісії повинен містити висновки і пропозиції. У пропозиціях тимчасової слідчої комісії зазначається, яким чином мають бути використані висновки тимчасової слідчої комісії у разі прийняття Верховною Радою України рішення щодо них (частина третя статті 21 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України»). Проте Звіт Тимчасової слідчої комісії всупереч наведеним вимогам Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» та Регламенту Верховної Ради України не містить пропозицій.

Окремо слід звернути увагу на те, що у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2025 року зазначено про те, що: «Інституційна база України для боротьби з корупцією загалом зберегла свою ефективність, а спеціалізовані антикорупційні органи продовжують діяти незалежно та ефективно. У червні 2025 року парламент створив Тимчасову слідчу комісію з широкими повноваженнями для розслідування можливих випадків корупції в правоохоронних органах, судах та судових органах. Важливо, щоб контроль з боку парламенту не підривав довіру громадськості до антикорупційних інституцій через необґрунтовані публічні заяви та не перевищував обмежень, що впливають із принципу поділу влади».

Натомість Тимчасова слідча комісія своєю діяльністю загрожує незалежності антикорупційних органів та органів суддівського врядування. Зокрема, вона вчинила такі порушення:

- перевіряла діяльність Вищої ради правосуддя (ВРП), Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККС) та Громадської ради доброчесності (ГРД), хоча Верховна Рада України не ставила перед нею такого завдання;

- намагалася застосувати привід до члена ВККС Сергія Чумака, попри те, що ч. 3. ст. 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» прямо забороняє такі дії;

- створила не передбачену законом експертну групу, члени якої не несуть персональної відповідальності за завідомо неправдиві висновки.

Про вихід за межі своїх повноважень та використання Тимчасової слідчої комісії як інструменту політичного тиску на антикорупційні органи й втручання у незалежність судової влади заявили Національне антикорупційне бюро України, Спеціалізована антикорупційна прокуратури та Вищий антикорупційний суд.

Таким чином, у діяльності Тимчасової слідчої комісії вбачаються ознаки дій, що дискредитують парламентський контроль, не мають нічого спільного з реальною боротьбою з корупцією і створюють ризики для виконання зобов'язань України перед ЄС.

Відповідне звернення до Верховної Ради України з вимогою достроково припинити діяльність Тимчасової слідчої комісії підписали низка авторитетних правозахисних громадських організацій, зокрема: Фондація Dejure, Центр прав людини Zmina, Рух «Чесно», Центр економічної стратегії, Bihus.Info, StateWatch, правозахисна група «Січ», «Детектор медіа», Transparency International Ukraine, Центр громадянських свобод.

Відповідно до положень частини шостої статті 3 Закону України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» після обговорення на пленарному засіданні Верховної Ради України результатів роботи тимчасової слідчої комісії Верховна Рада України приймає рішення щодо завершення роботи відповідної комісії або доручає їй продовжити роботу.

У зв'язку з вищезначеним підготовлено пропонування проєкт Постанови Верховної Ради України.

2. Мета і завдання прийняття проєкту Постанови

Проєкт має на меті забезпечити законність у діяльності тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, що досягається шляхом дострокового припинення повноважень Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з розслідування фактів можливої корупції в правоохоронних органах, судах та органах судової влади, що дозволить забезпечити дотримання вимог законодавства України щодо діяльності тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України, реалізувати повноваження парламентського контролю та належним чином відреагувати на порушення цієї Комісією вимог законодавства.

3. Загальна характеристика і основні положення проєкту Постанови

Проєктом Постанови передбачається встановити:

1. За результатами обговорення діяльності Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень у правоохоронних органах, судах та органах судової влади визнати таку діяльність незадовільною та достроково припинити повноваження Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань розслідування можливих фактів корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень у правоохоронних органах, судах та органах судової влади.

2. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

4. Правові аспекти

У відповідній сфері суспільних відносин діють: Конституція України, Регламент Верховної Ради України, Закони України «Про тимчасові слідчі комісії і тимчасові спеціальні комісії Верховної Ради України» та «Про статус народного депутата України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень Постанови буде здійснена в межах видатків Державного бюджету України на 2026 рік та не потребуватиме додаткових витрат із Державного бюджету України.

6. Прогноз соціально-економічних наслідків реалізації Постанови

Реалізація Постанови дозволить забезпечити законність у діяльності тимчасових слідчих комісій Верховної Ради України та належним чином реалізовувати повноваження парламентського контролю.

Народні депутати України

